

УДК: 796.011.3-057.87:37.091.279.7

Авербах О. А., Сенкевич В. А.
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, м. Київ

ШЛЯХИ ОБ'ЄКТИВІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті розкрито сучасні підходи до педагогічного контролю у фізичному вихованні закладів вищої освіти; викладено причини низької ефективності оцінювання фізичної підготовленості студентів як результату освітнього процесу; обґрунтовано недостатню об'єктивність діючих тестів оцінки фізичної підготовленості студентів та запропоновано шляхи об'єктивізації оцінювання фізичної підготовленості студентів вищих закладів освіти.

Встановлено ряд причин необ'єктивності Державних тестів оцінювання фізичної підготовленості студентів вищих закладів освіти. Запропоновано алгоритм об'єктивного оцінювання студентів у процесі фізичного виховання за рейтинговою системою. З'ясовано, що об'єктивність оцінювання фізичної підготовленості тих, хто займається, залежить від вибору адекватних засобів діагностики рухових показників, а об'єктивна оцінка ефективності фізичного виховання у закладах вищої освіти має базуватися на врахуванні мотивації та динаміки індивідуальних рухових досягнень студентів протягом року.

Ключові слова: фізичне виховання, оцінювання, фізична підготовленість, студенти, рухові тести.

Е. А. Авербах, В. А. Сенкевич. Пути объективизации системы оценки студентов высших учебных заведений в процессе физического воспитания. В статье раскрыты современные подходы к педагогическому контролю в физическом воспитании высших учебных заведений; изложены причины низкой эффективности оценки физической подготовленности студентов как результата образовательного процесса; обоснована недостаточная объективность действующих тестов оценки физической подготовленности студентов и предложены пути объективизации оценки физической подготовленности студентов заведений высшего образования.

Установлен ряд причин необъективности Государственных тестов оценки физической подготовленности студентов высших учебных заведений. Предложен алгоритм объективного оценивания студентов в процессе физического воспитания по рейтинговой системе. Выяснено, что объективность оценивания физической подготовленности занимающихся зависит от выбора адекватных средств диагностики двигательных показателей, а объективная оценка эффективности физического воспитания в заведениях высшего образования должна базироваться на учете мотивации и динамики индивидуальных двигательных достижений студентов в течение года.

Ключевые слова: физическое воспитание, оценивание, физическая подготовленность, студенты, двигательные тесты.

Olena Averbakh, Valentyna Senkevych. Ways of objectifying the system of evaluation students of higher education schools in the process of physical education. The article reveals modern approaches to pedagogical control in the physical education of higher educational schools; explained the reasons for the low efficiency of evaluation students' physical preparedness as a result of the educational process; substantiated insufficient objectivity of the existing tests for assessing students' physical fitness was substantiated and the ways of objectifying the evaluation students' physical preparedness at higher education schools were proposed.

A low of reasons for the bias of state tests and norms of the modern system of evaluation of physical preparedness of students of higher education schools are established. It is determined that desirable to select motor tests in such a way that it result is least determined by genetically determined factors and characterizes the direct manifestation of a particular physical ability, and not its kind, while the norms require revision of the average statistical standards. From the standpoint of a personally oriented approach, one must foresee the choice of control exercises among the equivalent tests for determining a specific indicator of physical preparedness. The algorithm of objective evaluation of students in the process of physical education according to the rating system is offered. It has been determined that the objectivity of evaluating the physical preparedness of those who are engaged depends on the choice of adequate means of diagnostics of motor indicators, and the objective assessment of the effectiveness of physical education in higher education schools should be based on the consideration of the motivation and dynamics of individual motor achievements of students during the year.

Key words: physical education, evaluation, physical preparedness, students, motor tests.

Постановка проблеми, актуальність дослідження. Одним з найбільш важливих чинників повноцінної життєдіяльності та професійного довголіття є фізичне здоров'я. Об'єктивним джерелом інформації про здоров'я студентів в умовах навчання у закладах вищої освіти є фізична підготовленість, що визначає необхідність її діагностики у процесі фізичного виховання студентів. Рівень та динаміка фізичної підготовленості студентів на заняттях фізичними вправами дає інформацію про ефективність освітнього процесу фізичного виховання та є одним із критеріїв якості вищої освіти.

Невизначеність статусу дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти на сучасному етапі залишає відкритою проблему оцінювання фізичної підготовленості студентів, не дивлячись на введення щорічного оцінювання фізичної підготовленості учнівської та студентської молоді з 01 січня 2017 року. У зв'язку з цим результати виконання

студентами Державних тестів не можуть давати об'єктивну інформацію про якість освітнього процесу.

Сучасні підходи до визначення успішності студентів з дисципліни «Фізичне виховання» базуються на рейтинговій системі та враховують активність відвідування занять, а рівень фізичної підготовленості, як правило, випадає з оцінки, хоча саме він є критерієм оздоровчої ефективності процесу фізичного виховання у вищій школі. В іншому випадку використовуються запропоновані Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості студентів, які розраховані на «середнього» студента, ігноруючи при цьому індивідуальні морфофункціональні можливості тих, хто займається, що відповідно ставить під сумнів об'єктивність оцінювання розвитку рухових якостей молоді.

Об'єктивна, адекватна і обґрунтована оцінка фізичної підготовленості студентів сприяє формуванню позитивної мотивації до відвідування занять, що є однією з головних умов покращення фізичного здоров'я. Це обґрунтовує вивчення способів об'єктивізації оцінювання фізичної підготовленості студентів вищих закладів освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на суперечливу ситуацію, що склалася в сучасних умовах трансформації системи фізичного виховання у закладах вищої освіти з проблемою педагогічного контролю, переважна більшість дослідників визнає необхідність оцінювання результатів спеціально організованої рухової активності студентів в умовах навчання. Сьогодні питання оцінювання навчальних досягнень студентів на заняттях фізичними вправами як ніколи набуло особливої актуальності.

О. Тимошенко та Ж. Дьоміна [7] вважають, що підсумковий контроль результату освітнього процесу фізичного виховання студентів повинен бути обов'язковим, передбачати передусім урахування відвідування занять та активну участь у спортивно-масовій роботі, а також включати моніторинг фізичної підготовленості.

Традиційною технологією моніторингу фізичної підготовленості студентів є нормативне оцінювання, засноване на статево-вікових нормах. На сьогоднішній день вченими розроблені різноманітні інформаційно-аналітичні системи моніторингу, спрямовані головним чином на оцінку індивідуальних і середньогрупових показників розвитку фізичних якостей та функціональних можливостей організму. У більшості існуючих способів оцінювання лежить єдиний принцип кількісної оцінки показників рухових здібностей [5]. Загальноприйнята методика оцінювання фізичної підготовленості студентів ставить усіх в однакові умови, не віддаючи переваги індивідуальним морфофункціональним особливостям. Проте, на думку С.М. Козіброцького [2], на сучасному етапі усе ще не існує критеріїв оцінювання, які були б зорієнтовані на оздоровчу мету фізичного виховання у вищій школі та були особистісно орієнтованими.

Нормативи оцінювання фізичної підготовленості мають бути прийнятними, адаптованими до індивідуальних можливостей тих, хто навчається, до особливостей майбутньої професійної діяльності. Пріоритетним в оцінюванні складання нормативів має бути не стільки результат, скільки його динаміка протягом навчального року. Такий підхід дозволяє враховувати індивідуальні рухові можливості молоді та об'єктивно оцінювати навчальні досягнення, а не базуватися на шаблонній оцінці [7].

В. М. Сергієнко [5] також доводить, що успішність студентів з фізичного виховання необхідно визначати не за результатами складання контрольних нормативів, а за приростом рухових досягнень протягом року, причому необхідно розраховувати комплексний показник розвитку рухових здібностей.

Т. М. Гнатюк [1] підкреслює, що засоби контролю фізичної підготовленості мають бути доступними і науково обґрунтованими, це дозволяє отримати об'єктивну інформацію про реальний результат рухової активності тих, хто навчається у закладах вищої освіти.

І. І. Самокишем [3] науково обґрунтовано та підтверджено ефективність систему моніторингу, засновану на дворівневому оцінюванні функціональних можливостей студентів із застосуванням функціонального тестування зі зміною потужності навантаження за замкненим циклом та системи тестів з фізичної підготовленості, яка має значну перевагу у напрямі точності, інформативності отриманих даних та безпечності тестування для здоров'я порівняно з традиційними моніторинговими технологіями. Проте запропонована методика, хоча й ґрунтується на показниках, що найбільшою мірою характеризують фізичне здоров'я студентів, вимагає наявності спеціального обладнання і може застосовуватися не у всіх закладах вищої освіти, а також вимагає складних обчислень та включає чималу кількість тестів.

Дослідженнями Л. П. Сергієнка [6] підтверджено біологічну основу прояву рухових здібностей. Отже результат виконання контрольних тестів оцінювання фізичної підготовленості залежить від індивідуальних антропометричних характеристик, функціональних особливостей розвитку організму, типу тілобудови, типологічних особливостей нервової системи, функціонування сенсорних систем людини, а тому при однакових показниках фізичного здоров'я студентів результати рухових тестів можуть відрізнятися.

Індивідуальні відмінності у розвитку організму детермінують максимальні рухові досягнення, проте фізична активність відіграє вирішальну роль в руховій підготовці студентів вищих закладів освіти. Це підтверджує необхідність вивчення не рівня, а динаміки фізичної підготовленості як об'єктивного показника ефективності освітнього процесу фізичного виховання студентів.

Таким чином, **завдання дослідження** – визначити шляхи об'єктивізації оцінювання фізичної підготовленості студентів вищих закладів освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Практика показує, що оцінювання студентів з фізичного виховання на сучасному етапі має у більшості випадків формальний характер. Головним чином, оцінка складається лише з урахування мотиваційних чинників, зокрема відвідуваності занять та участі у спортивно-масових та фізкультурно-оздоровчих заходах, при цьому не включає якісної оцінки за результати практичної сторони діяльності студентів на заняттях фізичними вправами, що виражається перш за все в динаміці фізичної підготовленості.

Критичний аналіз якості запропонованих МОН України рухових тестів і нормативів оцінювання фізичної підготовленості студентів вищих закладів освіти показав низьку їх об'єктивність за рядом причин:

- ✓ низькі показники здоров'я та недостатність рухової активності сучасної молоді зумовлюють недоступність окремих рухових тестів або низький їх результат (зокрема у контрольних вправах на витривалість, силу та швидкість);
- ✓ передбачено використання граничних тестів з нормативною шкалою, яка не враховує оцінювання мінімального рівня (тест на витривалість), що несе потенційну небезпеку для здоров'я недостатньо підготовлених студентів;
- ✓ нормативи деяких контрольних вправ необґрунтовано завищені, це вимагає перегляду і наукового обґрунтування встановлених середньостатистичних стандартів;
- ✓ у структурі рухових тестів оцінювання фізичної підготовленості недостатньо враховуються параметри, що безпосередньо пов'язані з якістю життєдіяльності, зокрема морфофункціональні можливості та адаптаційний потенціал студентів;
- ✓ результати переважної більшості контрольних вправ детерміновані індивідуальними особливостями розвитку організму студентів, що зумовлює потребу в пошуку еквівалентних тестів як альтернативи існуючим [3].

Таким чином, сучасна система оцінювання фізичної підготовленості студентів вищих закладів освіти дозволяє діагностувати рівень рухових досягнень молоді у конкретному виді рухової активності, а якість запропонованих тестів і наукова обґрунтованість нормативів є недостатньою для об'єктивного визначення рухового потенціалу майбутніх фахівців.

Л.П. Сергієнко [6] стверджує, що уніфікованої методики тестування рухових здібностей студентів не існує. Комплекс тестів має базуватися на оцінці перш за все тих показників фізичної підготовленості, що найбільшою мірою характеризують фізичне здоров'я молоді та не вимагають особливих умов для тестування. Рухові тести бажано підбирати таким чином, щоб їх результат якнайменшою мірою був детермінований генетично зумовленими факторами і характеризував безпосередній прояв конкретної фізичної здібності, а не її різновиду. З позиції особистісно орієнтованого підходу має передбачатися вибір контрольних вправ серед еквівалентних тестів.

На сучасному етапі у процесі контролю навчальних досягнень у закладах вищої освіти традиційно застосовується рейтинг. Рейтингова система оцінки студентів у процесі фізичного виховання має враховувати індивідуальні кількісні прояви рухових здібностей та активності тих, хто займається, та виражатися 100-бальною шкалою оцінювання. В її основу повинні покладатися особисті рухові досягнення студентів протягом року, виражені в динаміці, тобто прирості показників від вихідного рівня, а також мотиваційний фактор, виражений у відвідуваності занять (без урахування пропущених за станом здоров'я) та активної участі у спортивно-масових заходах.

Методика об'єктивного оцінювання студентів у процесі фізичного виховання за рейтинговою системою передбачає такі кроки:

- 1) абсолютне оцінювання результатів рухових тестів (за встановленою сумою балів визначається рівень фізичної підготовленості кожного студента);
- 2) відносне оцінювання рухового потенціалу (за усередненим відсотком приросту рухових показників визначається динаміка фізичної підготовленості протягом року);
- 3) визначення рейтингу індивідуальних рухових досягнень студентів за рівнем і динамікою фізичної підготовленості;
- 4) встановлення загального рейтингу кожного студента, враховуючи мотиваційний фактор.

Висновки. Отже, об'єктивність оцінювання фізичної підготовленості тих, хто займається, залежить від вибору адекватних засобів діагностики рухових показників, а об'єктивна оцінка ефективності фізичного виховання у закладах вищої освіти за рейтинговою системою має базуватися на врахуванні мотивації та динаміки рухових досягнень студентів протягом року.

Перспективи подальших розвідок вбачаються у визначенні ефективних критеріїв оцінювання фізичної підготовленості студентів на основі особистісно орієнтованого підходу, інформативності та об'єктивності рухових тестів, та їх апробації у процесі фізичного виховання.

Література

1. Гнатюк Т. М. Щодо удосконалення нормативів для оцінки фізичної підготовленості студентів / Т. М. Гнатюк // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. - 2009. - № 9. - С. 29-31.
2. Козіброцький С. Оцінювання навчальних досягнень студентів на заняттях із фізичного виховання / С. Козіброцький // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві. - Луцьк, 2009. - №. 1.- С. 18-21.
3. Самокиш І. І. Система моніторингу функціональних можливостей студентів вищих навчальних закладів у процесі фізичного виховання : автореф. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Іван Іванович Самокиш. - К., 2018.- 40 с.
4. Сенкевич В. А. Аналіз ефективності оцінювання фізичної підготовленості студентів вищих закладів освіти / В. А. Сенкевич, О. А. Авербах // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). - К., 2018. - Вип. 3 К (97). - С. 508-512.
5. Сергієнко В. М. Система контролю рухових здібностей студентської молоді: теорія і методологія фізичного виховання: монографія / В. М. Сергієнко. - Суми: СумДУ, 2015. - 392 с.
6. Сергієнко Л. П. Новый взгляд на структуру двигательных способностей человека / Л. П. Сергієнко // Слобожанський науково-спортивний вісник. - Харків, 2011. - № 2. - С. 101-113.
7. Тимошенко О. Як модернізувати національну систему фізичного виховання? Сучасний освітній вимір / О. Тимошенко, Ж. Дьоміна // Освіта : всеукр. гром.-політ. тиж. - 2016. - № 15(13-20 квітня). - С. 6 ; Освіта. - 2016. - № 21/22 (25 травня-1 червня). - С. 6

References

1. Hnatiuk, T.M. (2009) "As for the improvement of standards for assessing the physical fitness of students". Pedagogy, psychology and medical-biological problems of physical education and sports. № 9. pp. 29-31.
2. Kozibrotskyi, S. (2009). "Assessment of educational achievements of students in physical education". Physical

education, sports and health culture in modern society. № 1. pp. 18-21.

3. Samokysh, I.I. (2018) Systema monitoryngu funkcionalnyh mozhlyvostey studentiv vyschyh navchalnyh zakladiv u procesi fizychnogo vyhovannia. Aftoref. diss. dokt. ped. nauk [The monitoring system of the students' functional capabilities in higher education in the process of physical education. Dr. ped. sci. aftoref. of diss.]. Kiev, 40 p.

4. Averbakh, O.V., Senkevych, V.A. (2018) "Ways of objectiving the system of evaluation students of higher education schools in the process of physical education". Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport). Vol. 3 K (97). pp. 508-512.

5. Serhiienko, V.M. (2015). "The system of control of motor abilities of student youth: the theory and methodology of physical education", monograph. Sumy. 392 p.

6. Serhiienko, L.P. (2011) "A new look at the structure of human motor abilities". Slobozhanskyi naukovo-sportyvnyy visnyk. № 2. pp. 101-113.

7. Tymoshenko, O., Domina, Zh. (2016) "How to modernize the national system of physical education? Contemporary educational dimension", Osvita. № 15 (13-20 of april). p. 6 ; № 21/22 (25 of may-1 of june). p. 6.

УДК 796.035-053.67:371.71

Андрєєва О. В., Підгайна В. О.

Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ

ВПЛИВ ЗАНЯТЬ З ЕЛЕМЕНТАМИ АКВАРЕКРЕАЦІЇ НА ПОКАЗНИКИ ЗДОРОВ'Я ЮНАКІВ 16-17 РОКІВ

Стаття присвячена вивченню основних показників фізичного здоров'я юнаків 16-17 років: маси та довжини тіла, окружність грудної клітини, артеріальний тиск, життєвої ємності легень, динамометрію кисті, проби Штанге і Генче, індексу Робінсона, індексу Скібінського, індексу Руф'є, потужність навантаження за методикою степ ергометрії. На основі аналізу науково-методичної літератури та даних отриманих в ході педагогічного експерименту, авторам вдалося визначити основні компоненти програми, що відіграють важливу роль у формуванні належного рівня здоров'я. Встановлено, що рухова активність відіграє провідну роль у збереженні та зміцненні здоров'я. А характер навантаження формує відповідне ставлення до здорового способу життя. В результаті педагогічного експерименту, ми визначили вплив занять аква-рекреацією на основні показники фізичного здоров'я юнаків 16-17 років а також, нам вдалося сформуванати потребу в повсякденних фізичних навантаженнях, потребу в дотриманні рухового режиму, а також покращенні позитивного емоційного статусу.

Ключові слова: аква-рекреація, фізичне здоров'я, інтерес, юнаки, рухова активність, оздоровчо-рекреаційні заняття, дозвілля.

Андреева Елена Валерьевна, Подгайна Вера Алексеевна Влияние занятий с элементами аква-рекреации на показатели здоровья юношей 16-17 лет. *Статья посвящена изучению основных показателей физического здоровья юношей 16-17 лет: массы и длины тела, окружности грудной клетки, артериального давления, жизненной емкости легких, динамометрию кисти, пробы Штанге и Генче, индекса Робинсона, индекса Скибинского, индекса Руфье, мощность нагрузки по методике степ эргометрии. На основе анализа научно-методической литературы и данных полученных в ходе педагогического эксперимента, автору удалось определить основные компоненты программы, которые непосредственно влияют на формирование надлежащего уровня здоровья. Установлено, что двигательная активность играет ведущую роль в сохранении и укреплении здоровья избранного контингента. А характер нагрузки формирует соответствующее отношение к здоровому образу жизни. В результате педагогического эксперимента, мы определили влияние занятий с элементами аква-рекреации на основные показатели физического здоровья юношей 16-17 лет, а также, нам удалось сформировать потребность в повседневных физических нагрузках, потребность в соблюдении двигательного режима, а также улучшении позитивного эмоционального статуса.*

Ключевые слова: аква-рекреация, физическое здоровье, интерес, юноши, двигательная активность, оздоровительно-рекреационные занятия, досуг.

Olena Andreeva, Vira Pidgayna Effect of physical and health activities with aqua-recreation elements on indexes of health of the organism of young people 16-17 years. *The article is devoted to the study of the main indicators of physical health of young men 16-17 years old: mass and length of the body, chest circumference, blood pressure, lung capacity, hand dynamometer, Shtange and Genche tests, Robinson index, Skibinskiy index, Ruffier index, load power ergometry step. Based on the analysis of scientific and methodological literature and data obtained during the pedagogical experiment, the author was able to identify the main components of the program that directly affect the formation of an appropriate level of health. It is established that physical activity plays a leading role in maintaining and strengthening the health of the chosen contingent. And the nature of the load forms an appropriate attitude towards a healthy lifestyle. As a result of a pedagogical experiment, we determined the effect of classes with aqua-recreation elements on the main indicators of physical health of young men 16-17 years old, and also we were able to shape the need for daily physical exertion, the need for adherence to the motor mode, and the improvement of positive emotional status.*

In the article, a study was conducted of the effect on the body of young men practicing with elements of aqua-recreation. The authors carried out a comparative analysis, obtained during the pedagogical experiment, of the main indicators with a group of high school students who received physical exertion only during physical education classes in secondary schools. According to the